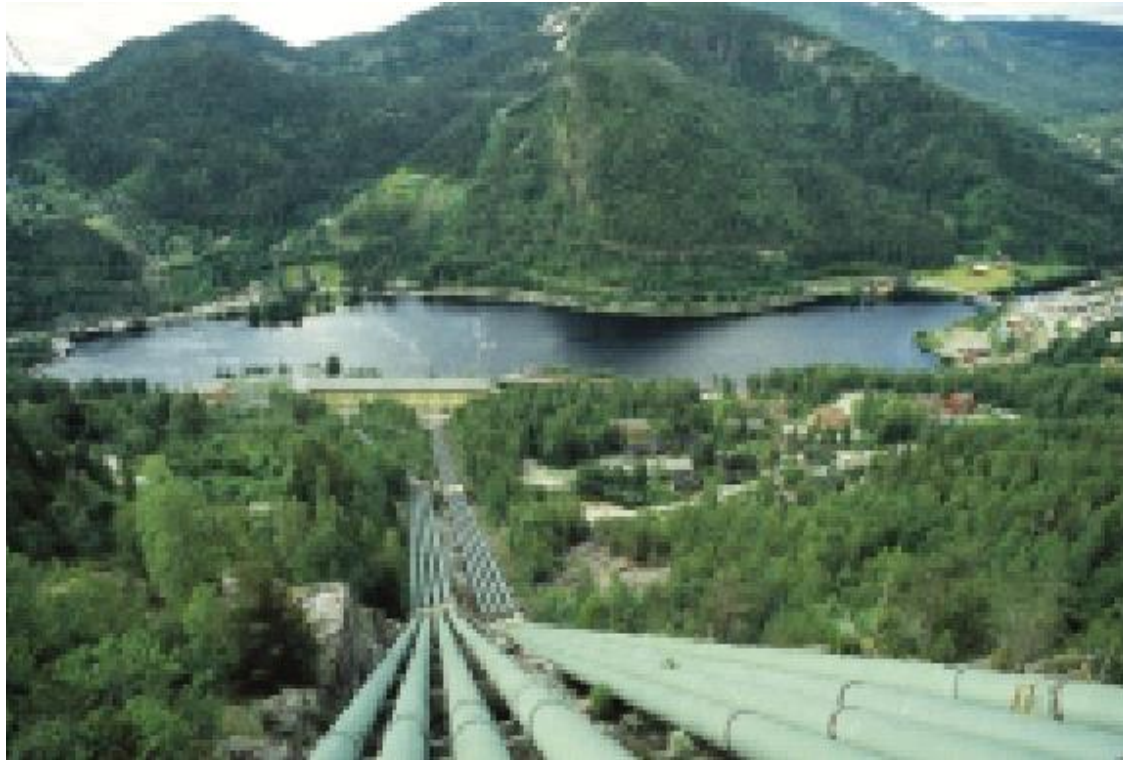

NordPool/BI
Internasjonalt Energiforum
4. mai 2004

*Eierskap i norsk kraftbransje -
viktig eller uten betydning.*

Hvorfor er det så viktig at kraftressursene beholdes på norske hender?

Hvis vår kraftproduksjon hadde vært basert på termiske kraftverk hadde jeg ikke vært bekymret for eierskapet. Da hadde jeg heller ikke stått her og holdt dette foredraget.

Men slik er det ikke, og jeg er meget bekymret.

Disposisjon:

NTNU

- Hva er spesielt med vår vannkraft.
- Hvordan verdsettes vannkraften?
- Er dagens eierstruktur effektiv?
- Mulighetene for å føre en energipolitikk til beste for fellesskapet.
- Dagens trusler
 - Privatisering av Statkraft
 - Nye hjemfallsregler
- Konklusjon.

Hva er spesielt med vår vannkraft?

- *Vannkraften er fornybar*
- *Vannkraftverkene (med magasiner) har meget lange levetider. De er nærmest evigvarende.*
- *Vannkraftverkene krever meget små drifts- og vedlikeholdskostnader.*
- *Vannkraften er forurensningsfri.*

Hva er spesielt med vår vannkraft?

Egenskapene:

- Vannkraften er fornybar*
- Vannkraftverkene (med magasiner) har meget lange levetider. De er nærmest evigvarende.*
- Vannkraftverkene krever meget små drifts- og vedlikeholdskostnader.*

Medfører:

Et vannkraftverk er det nærmeste man kan komme en "evighetsmaskin".

Har man et vannkraftverk, er man sikret kraftproduksjon til meget lave kostnader til "evig" tid.

Hva er spesielt med vår vannkraft?

Egenskapen:

- Vannkraften er forurensningsfri.*

Medfører:

Produksjonen fra vannkraftverk vil stige i verdi ettersom verden må møte sine energipolitiske utfordringer.

Miljøkrav og økt energietterspørsel vil medføre stigende energipriser.

Dvs.: Vår vannkraft = evighetsmaskin med stigende produksjonsverdi!

En sentral moralsk problemstilling:

85 % av vår vannkraft er bygd opp av folket i fellesskap, og eies i dag av det offentlige, kommuner, fylkeskommuner og staten.

Ingen enkelt generasjon har rett til å frata fremtidige generasjoner denne eiendoms- og disposisjonsrett til våre felles evigvarende ressurser.

Industrikonsesjonsloven av 1917

- Ble laget for å motstå press fra utenlandsk kapital om å få eiendomsrett til norsk vannkraft.
- Den ble utformet med et langsiktig perspektiv, og med hovedmål å sikre at norsk vannkraft i hovedsak skal være underlagt nasjonalt og offentlig eierskap.
- Hovedpunktene i lovene er at det trengs konsesjon fra staten for å bygge ut eller å kjøpe vannkraftverk. Private, utlendinger som nordmenn, får 60 års konsesjon hvoretter kraftverket tilfaller staten vederlagsfritt. Kommuner og fylkeskommuner får derimot evigvarende konsesjon.

Disse lovene innebærer en forskjellsbehandling som EFTA's overvåkningsorgan, ESA, ikke godtar. Men hverken hjemfallsretten til staten som sådan, eller de evigvarende eierskap som hittil er ervervet, stilles det spørsmål ved.

To hovedgrunner til fortsatt nasjonalt offentlig eierskap

- Sikre verdier og fremtidig verdiøkning av vannkraften for fellesskapet.*
- Ha muligheten for å kunne føre en energipolitikk til beste for fellesskapet*

Fellesskapets eierskap av vannkraften angripes nå av to forslag fra Regjeringen, som Stortinget skal behandle:

- Forslag om å omgjøre Statkraft fra et statsforetak (SF) til et aksjeselskap, for derved å kunne foreta en (del)privatisering ved å selge aksjer.*
- Forslag om forandring av konsesjonslovene, som er sikkerhetsnett for det offentlige eierskap.*

Regjeringens forslag om å omgjøre Statkraft til et AS.

Et aksjeselskap (AS) som er heleid av staten atskiller seg ikke fra et statsforetak (SF).

Forslaget om å gjøre om Statkraft fra SF til AS må derfor være motivert ut fra et ønske om (del)privatisering eller fusjon med annet selskap.

Det finnes neppe tilstrekkelig norsk privat kapital til å hindre at den privatiserte del av Statkraft går til utlandet.

Det er bare konsesjonslovene som vil bremse en utflagging.

*Sitat fra Statsråd Eivind Reiten i
Stortingsdebatten om energiloven,
11. juni 1990:*

”Jeg ser til min forundring at Arbeiderpartiets fraksjon med tilslutning fra representanten fra Sosialistisk Venstreparti knytter den fremlagte lovproposisjonen til privatisering av kraftproduksjon. Jeg kan med min beste vilje ikke se det minste grunnlag for en slik slutning. Det er regjeringens forutsetning at en effektivisering av kraftmarkedet kan gjennomføres uten at dette berører eierskapet til kraftproduksjonen. Proposisjonen tar derfor overhodet ikke opp spørsmålet om privatisering.”

*Sitat fra professor Einar Hope,
”energilovens far”¹⁾:*

”Privatisering ble bevisst ikke tatt opp i forbindelse med forarbeidene til energiloven eller i debatten om den, idet man anså at det ville legge hele saken død fra et politisk synspunkt.”

- 1) Einar Hope: Kraftmarkeder og konkurransepolitikk.
Marked konkurranse og politikk. Festskrift til Egil Bakke
Fagbokforlaget 1995**

Hvorfor ikke selge hvis vi får god nok pris, og derved kan overlate andre verdier til våre barnebarn?

- Frigjort kapital til andre samfunnsoppgaver.*
- Regjeringen hevder at privat eierskap vil tilføre "dynamikk, kompetanse og kapital" , og derved større verdiskapning.*
- Vi tilfredsstiller ESA's krav om likebehandling.*

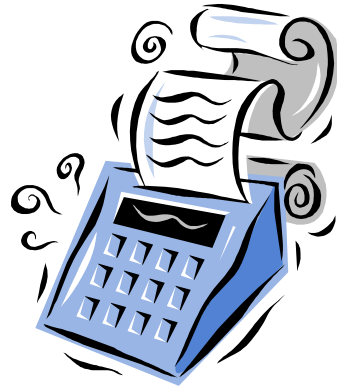

Frigjort kapital til andre samfunnsoppgaver

- Hvilken pris kan vi oppnå i forhold til de verdier vannkraftverkene representerer?*
- Kan vi få et fungerende marked for omsetning av "evigvarende" vannkraftverk?*

Kan markedsøkonomer være langsiktige?

Neppe lengre enn 15-20 år!

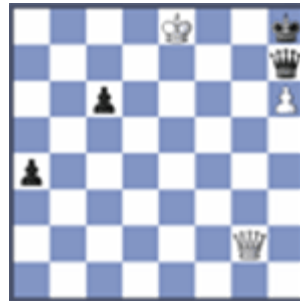
Begrunnelse kommer:

Renteregningens dilemma:

Den eksponentielle vekst.
Eksempel:

*Honoraret til sjakkspilletts oppfinner:
1 korn for den første ruten, 2 for den
andre, 4 for den tredje, osv.*

Renteregningens dilemma:

Den eksponentielle vekst.

Eksempel:

Honoraret til sjakkspilletts oppfinner:

*1 korn for den første ruten, 2 for den andre,
4 for den tredje, osv.*

Hvis ett korn veier 0.1 gram:

Til sammen ca. 2 tusen milliarder tonn korn. ($2^{64} \times 0.1$ gram)

10 millioner skipslaster a 200.000 tonn

Moral:

Vi har vanskelig for å fatte

konsekvensene av den eksponentielle vekst

Renteregningens dilemma:

Den eksponentielle vekst.

Eksempler:

1 kr i banken til 7% rente:

- kr. 1.07 etter 1 år.
- kr. 1.15 etter 2 år.
- kr. 1.97 etter 10 år (ca. fordobling ca hvert 10. år).
- kr. 7.61 etter 30 år.
- kr. 159.88 etter 75 år.

Med andre ord:

- 1 kr som opptjenes om 30 år er bare verd 13 øre i dag
- 1 kr som opptjenes om 75 år er bare verd 0.6 øre i dag

Renteregningens dilemma: (forts.)

Med en slik vektlegging av fremtiden får vi problemer med:

- Ta hensyn til fremtidige generasjoners situasjon. Spesielt miljøsituasjon.*
- Verdsette vannkraftverkene meget lange levetid.*
- Skogplanting.*

Renteregningens dilemma:

Den eksponentielle vekst.

Eksempler (forts):

1 kr opptjenes (i begynnelsen av) hvert år i 75 år fremover. 7% rente:

- Verdien i dag av det 1. året: *kr. 1.00*
- Verdien i dag av de 30 første årene: *kr. 13.28*
kr. $(1.00 + 1.00/1.07 + 1.00/1.07^2 + \dots + 1.00/1.07^{29})$
- Verdien i dag av alle 75 år: *kr. 15.19*
kr. $(1.00 + 1.00/1.07 + 1.00/1.07^2 + \dots + 1.00/1.07^{74})$
- Verdien i dag av år 31 til 75: *kr. 1.91*

Renteregningens dilemma:

Den eksponentielle vekst.

Eksempler (forts):

1 kr opptjenes (i begynnelsen av) hvert år i 75 år fremover. 7% og 2% rente:

- Verdien i dag av det 1. året: kr. 1.00 (**kr. 1.00**)
- Verdien i dag av de 30 første årene: kr. 13.28 (**kr. 22.84**)
- Verdien i dag av alle 75 år: kr. 15.19 (**kr. 39.45**)
- Verdien i dag av år 31 til 75: kr. 1.91 (**kr. 16.61**)

Tre tall som bakgrunn ved verdivurdering av vannkraft:

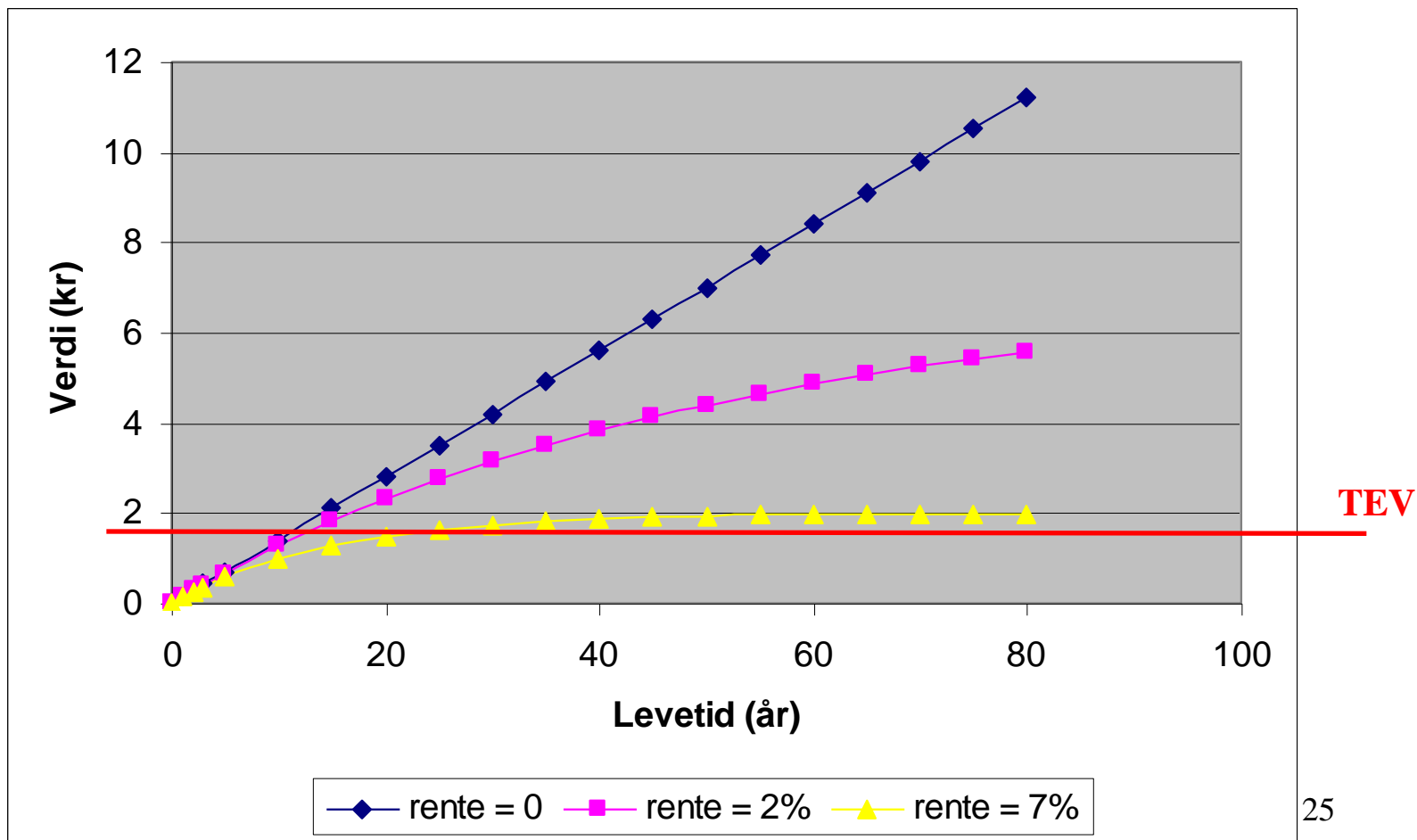
- *7% er et minimumskrav til avkastning ved investeringer i privat sektor. Gir rimelige resultater for prosjekter med levetid inntil 15-20 år.*
- *2% rente, kan betegnes som en intergenerasjonsrente. Den gir en rimelig vektlegging av fremtidige verdier i forhold til dagens.*
- *Kraftpris på 22 øre/kWh tilsvarer produksjonspris eks. energiavgift og mva for ny kraft.
Vi må regne med enhver ny etterspørsel heretter må dekkes v.h.j.a. ny krafttilgang.
Ny forurensningsfri kraft koster minst 10 øre/kWh mer.*

Verdi av et vannkraftverk som produserer 1 kWh hvert år.

NTNU

Forutsetning: Kraftpris = 22 øre/kWh
Driftsomkostninger og skatter = 8 øre/kWh

Pris ved salg av vannkraftverk

- Verdien av levetiden ut over ca. 30 år kommer ikke til syne i den pris som oppnåes.
- Derfor ser vi at det oppnåes like gode (og til dels bedre) priser ved utleie over lang tid (30 - 55 år) enn ved salg!

Trenger man å frigjøre kapital til andre samfunnsoppgaver, er langtids utleie det beste alternativ. Da fratar man ikke kommende generasjoner deres verdier

Arvesølv på billigsalg!

- Dagens markedspriser vil kunne gi en samlet salgssum på 200-250 milliarder kr.
- En samfunnsmessig nåverdi regnet etter en intergenerasjonsrente på 2 % gir en offentlig vannkraftformue på 800-1000 milliarder kr.
- Det betyr at de langsiktige verdier ikke kommer frem ved salg.
Derfor må vi eie, og ha sikkerhetsnett
hjemfall

Skattlegging er et dårlig alternativ til eierskap.

- Ved eierskap sikres hele grunnrenten.
- Ved skattlegging av privat (utenlandsk) eier kan bare deler av grunnrenten sikres for fellesskapet.
- Eierskap har en robust status i EU/EØS-systemet
- Skattlegging blir stadig underlagt harmoniseringskrav fra EU, og er derfor lite robust.

- *Frigjort kapital til andre samfunnsoppgaver.*
- *Regjeringen hevder at privat eierskap vil tilføre "dynamikk, kompetanse og kapital" , og derved større verdiskapning.*
- *Vi tilfredsstiller ESA's krav om likebehandling.*

Dynamikk:

Påstand:

Små kraftselskaper i Norge kan ikke greie seg i konkurransen.

Omstrukturering slik at det skapes store slagkraftige kraftselskap.

Uttalelse fra konsulentselskapet...

En fusjon mellom Statkraft og Fortum ville ha blitt et "kanonselskap"!

"Det ville ha blitt et selskap med stor markedsrett!"

Kompetanse:

Det er vanskelig å se hvilken relevant kompetanse utenlandske selskaper kan tilføre vårt kraftmiljø.

- Vannkraft?
- Marked?

Kapital:

Har ikke Norge overskudd av kapital?
Eller er det slik at den skal investeres i
utlandet slik at utenlandske selskaper
bl.a. blir bedre i stand til å kjøpe norske
vannkraftverk?

- *Frigjort kapital til andre samfunnsoppgaver.*
- *Regjeringen hevder at privat eierskap vil tilføre "dynamikk, kompetanse og kapital" , og derved større verdiskapning.*
- *Vi tilfredsstiller ESA's krav om likebehandling.*

ESA's krav om likebehandling.

- ESA har ikke stilt spørsmål ved hjemfallsretten til staten som sådan, men har forlangt at det skal være likebehandling av alle interessenter.
- ESA innvender heller ikke noe mot de ulikheter som er etablert før 1994.
- Vi trenger derfor bare å ha likebehandling ved de konsesjonsbehandlinger og transaksjoner som kommer i fremtiden.
(Det er jo ikke så farlig når vi har bygd ut mesteparten av vår vannkraft.)

To hovedgrunner til fortsatt nasjonalt offentlig eierskap

- Sikre verdier og fremtidig verdiøkning av vannkraften for fellesskapet.*
- Ha muligheten for å kunne føre en energipolitikk til beste for fellesskapet*

Mulighetene for å føre en energipolitikk til beste for fellesskapet.

- Et lokalt eiet kraftselskap kan være en motor i lokalsamfunnet. J. fr. TEV oppbygging av fjernvarme på 1980-tallet.*
- Ved å beholde eierskap til kraftproduksjon vil det f.eks. ikke være noen innvendinger fra EU/EØS mot at kommuner fører en tariffpolitikk som begunstiger egne innbyggere og virksomheter. Jevnfør kraftkommuner som Tydal og Modalen.*
- Ved å beholde eierskap til kraftproduksjon kan man forhindre at internasjonale kraftkonsern utøver markedsmakt, og styrer vår vannkraftproduksjon etter sine behov og interesser.*

Sitater fra to stortingsproposisjoner:

- 1991:
Ballanse mellom frihet til å tilpasse seg kraftsektorens konkurranseforhold på den ene side, og politisk styrbarhet på den annen, synes best ivaretatt gjennom den tilknytningsform som er etablert gjennom ny lov om statsforetak.
- 2004
Statkraft har ikke lenger noen sektorpolitiske oppgaver.

Hva bør offentlige eiere gjøre med sine kraftverk?

NTNU

- *Selge?*

Det dårligste alternativ.

Får bare betalt for de neste 30 år av levetiden. Får ikke del i forventet verdistigning av forurensningsfri energi.

Fraskriver seg mulighetene for å føre en egen energipolitikk.

- *Leie ut?*

Utleie på 20-30 år er en god mulighet for kommuner dersom de trenger penger nå.

Sikrer verdiene for kommende generasjoner, men har inntil videre ikke muligheter for å føre noen energipolitikk.

- *Fortsatt eie?*

Det beste alternativ hvis man er likvid nok til å kunne vente på verdistigningene. Det burde i alle fall staten være.

Konklusjon

Når vannkraftens skjebne nå skal behandles de spesielle egenskaper ved vannkraften, og forpliktelsene for kommende generasjoner legges til grunn :

- *Vannkraftressursene er hele folkets eiendom. Ingen enkelt generasjon har rett til å frata kommende generasjoner eiendoms- og disposisjonsretten til evigvarende ressurser.*
- *Behold derfor størst mulig grad av offentlig norsk eierskap. Om nødvendig, legg forholdene til rette for utleie av vannkraftverk for et tidsrom som tilsvarener en generasjon.*

La kommuner og fylkeskommuner beholde sine evigvarende konsesjoner.

Avvis forslaget om omdanning av Statkraft fra SF til AS.

*Takk for
oppmerksomheten.*